

Mål C-87/22

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

9 februari 2022

Domstol som begär förhandsavgörande:

Landesgericht Korneuburg (Österrike)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

4 januari 2022

Klagande:

TT

Motpart:

AK

[utelämnas]

REPUBLIKEN ÖSTERRIKE

LANDESGERICHT KORNEUBURG

Landesgericht Korneuburg i egenskap av appellationsdomstol har [utelämnas] i målet om vårdnad av de minderåriga barnen 1. V*** T*** och 2. M*** T***, båda födda den ** ** 20**, efter faderns, [utelämnas] T** T*, [utelämnas] överklagande av beslut meddelat av Bezirksgericht Bruck an der Leitha den 2 november 2021, [utelämnas] fattat följande

beslut

I. Följande frågor hänskjuts i enlighet med artikel 267 FEUF till Europeiska unionens domstol med begäran om förhandsavgörande:

1. Ska artikel 15 i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (EUT L 338, 2003, s. 1) (nedan kallad förordning nr 2201/2003) tolkas så, att en domstol i en

medlemsstat som är behörig att pröva målet i sak, om den anser att en domstol i en annan medlemsstat som barnet har en särskild anknytning till, är bättre lämpad att pröva målet eller en specifik del av målet, får anmoda domstolen i den andra medlemsstaten att utöva sin behörighet även när den andra medlemsstaten är en medlemsstat i vilken barnet har fått sin hemvist efter olovligt bortförande?

2. Om den första frågan besvaras jakande:

Ska artikel 15 i förordning nr 2201/2003 tolkas så, att de kriterier för behörighetsöverföring som nämns i denna förordning regleras uttömmande, och att det inte behövs ytterligare kriterier med hänsyn till ett förfarande som har inletts i enlighet med artikel 8 f i Haagkonventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn?

[utelämnas]

SKÄL

V*** och M*** är utomäktenskapliga barn till [utelämnas] A*** K*** och [utelämnas] T*** T***. Föräldrarna och barnen är slovakiska medborgare. Barnen är födda i Slovakien. Föräldrarna har gemensam vårdnad om de båda barnen enligt slovakisk rätt.

Fadern är egenföretagare och arbetar i Bratislava. Modern arbetar också i Bratislava som apotekare. Efter födseln bodde de båda barnen först i Slovakien tillsammans med sina föräldrar, och våren 2014 flyttade de till Österrike.

År 2014 gick de båda barnen i en förskola för barn under tre år Hainburg an der Donau (Österrike) i ungefär en och en halv månad och därefter i en förskola för större barn på samma ort i två år. De båda barnen har gått i skolan i Bratislava sedan år 2017. Före skoldagens början kördes de i bil från sin bostadsort i Österrike till skolan i Bratislava, och efter det att de varit på fritidshemmet hämtades de av en av föräldrarna och kördes tillbaka till huset i Österrike. I detta hus förberedde sig barnen för nästa skoldag, lekte och åt tillsammans med föräldrarna innan de gick till sängs vid 20-tiden.

Barnen talar endast enstaka ord tyska. Deras modersmål är slovakiska, och de kommunicerar på slovakiska med föräldrarna och mor- och farföräldrarna.

Föräldrarna separerade i januari 2020. Sedan juli 2020 bor barnen i Bratislava med sin mor.

Samtidigt som en ansökan enligt artikel 8f i Haagkonventionen om att få barnen återlämnade anhängiggjorts vid Okresny Sud Bratislava I [utelämnas], ansökte fadern vid domstolen i första instans om att få ensam vårdnad om de båda barnen, och i andra hand om att han skulle få huvudsaklig vårdnad om barnen med

bibehållande av gemensam vårdnad samt att han skulle få tillfällig ensam vårdnad till dess att målet om vårdnad avslutats, i huvudsak med den kortfattade motiveringen att modern hade äventyrat barnens bästa genom att i strid med lagen föra dem från Österrike till Slovakien. Enligt fadern hade hon berövat barnen deras sociala miljö. Modern försökte hindra faderns kontakt med barnen.

Modern motsatte sig faderns ansökningar om vårdnaden och gjorde en invändning om bristande internationell behörighet för Bezirksgericht Bruck an der Leitha, i huvudsak med motiveringen att barnen genomgående haft hemvist i Republiken Slovakien. Där hade de gått i skolan där, gjort läkarbesök, ägnat sig åt sina fritidsaktiviteter och, för att övernatta, vistats i huset i Hainburg an der Donau, där barnen inte varit socialt integrerade.

Genom beslut av den 4 januari 2021 avslog Bezirksgericht Bruck an der Leitha faderns ansökan om vårdnaden och ansökan om tillfällig vårdnad på grund av bristande internationell behörighet [utelämnas].

Genom beslut meddelat den 23 februari 2021 [utelämnas] av Landesgericht Korneuburg i egenskap av appellationsdomstol bifölls faderns överklagande av beslutet från Bezirksgericht Bruck an der Leitha, och det överklagade beslutet ändrades på så sätt att moderns invändning om bristande internationell behörighet ogillades.

Modern lämnade in ett särskilt överklagande varpå appellationsdomstolens avgörande fastställdes genom beslut av Oberster Gerichtshof av den 23 juni 2021 [utelämnas], och det särskilda överklagandet avslogs.

Den 23 september 2021 yrkade modern att Bezirksgericht Bruck an der Leitha skulle anmoda en domstol i Republiken Slovakien, i enlighet med artikel 15.1 b och 15.2 a i förordning nr 2201/2003, skulle förklara sig behörig i enlighet med artikel 15.5 i denna förordning och i förekommande fall ex officio bifalla anmodan i enlighet med artikel 15.1 b och 15.2 b i förordningen [utelämnas], eftersom flera förfaranden utöver förfarandena om återlämnande enligt Haagkonventionen vid Bezirksgericht Bratislava I [utelämnas], anhängiggjorts vid domstolar i Republiken Slovakien, vilka har inletts såväl av fadern som av modern. Dessa domstolar har genomfört omfattande bevisupptagningar varför domstolarna i Republiken Slovakien således var bättre lämpade att besluta om föräldraansvaret för de båda barnen.

Fadern motsatte sig detta yrkande från modern och invände i huvudsak att en överföring av behörigheten enligt artikel 15 i förordning nr 2201/2003 endast är möjlig i undantagsfall, och i varje fall inte när ett förfarande om återlämnande enligt Haagkonventionen har anhängiggjorts vid medlemsstatens domstolar som ska förklara att de är behöriga.

Genom det beslut som nu har överklagats anmodades Bezirksgericht Bratislava V av Bezirksgericht Bruck an der Leitha att, när detta överklagade beslut vunnit laga kraft, i form av ett domstolsbeslut förklara sig behörig för målet om vårdnaden av

de båda barnen och faderns rätt till umgänge med sina barn i enlighet med artikel 15.1 b i förordning nr 2201/2003. Bezirksgericht Bruck an der Leitha utgick från att domstolarna i Republiken Slovakien, på grund av den omständigheten att de båda barnen är slovakiska medborgare som har bott i Bratislava tillsammans med sin mor sedan juli 2020 och inte är socialt integrerade i Österrike, var bättre lämpade att besluta om föräldraansvaret och umgängesrätten när det gällde de båda barnen. Bezirksgericht Bratislava V har redan fattat flera lagakraftvunna beslut om faderns rätt till umgänge med sina båda barn. Genomförandet av förfarandet vid en österrikisk domstol skulle däremot försvåras såtillvida som samtliga utfrågningar och utredningar måste ske med anlitande av rättstolk både i samband med de österrikiska barn- och ungdomsmyndigheternas undersökningar och hos den expert inom barnpsykologi som redan utsetts, vilket inte endast är kostsamt och tidskrävande, utan också leder till att väsentligt innehåll i samtalen eventuellt går förlorat eller inte återges exakt genom översättningen.

Mot detta beslut riktar sig faderns överklagande med motiveringen att det gjorts en felaktig rättslig bedömning, och han har yrkat att det överklagade beslutet ska ändras på så sätt att moderns ansökan om överföring av målet till Bezirksgericht Bratislava V i enlighet med artikel 15.1 i förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 ska avvisas. I andra hand har han yrkat att det överklagade beslutet ska upphävas utan att ersättas och att ett nytt avgörande ska fällas efter det att domstolen i första instans har gjort en ny prövning.

Modern har yrkat att överklagandet ska ogillas. Hon har dessutom yrkat att frågor om tolkningen av artikel 15 i förordning nr 2201/2003 ska hänskjutas till EU-domstolen.

Landesgericht Korneuburg har att besluta om moderns yrkande i egenskap av appellationsdomstol i andra instans.

Den första tolkningsfrågan:

1. Tillämpliga bestämmelser

Skäl 12 i förordning nr 2201/2003 har följande lydelse:

”De behörighetsregler som fastställs i denna förordning i fråga om föräldraansvar är utformade med hänsyn till barnets bästa, särskilt kriteriet om närhet. Det innebär att behörigheten i första hand skall ligga hos domstolarna i den medlemsstat där barnet har hemvist, med undantag av vissa fall då barnets vistelseort ändras eller efter en överenskommelse mellan de personer som har föräldraansvar.”

Skäl 13 i förordning nr 2201/2003 har följande lydelse:

”Med hänsyn till barnets bästa medger denna förordning att den behöriga domstolen i undantagsfall och på vissa villkor överför målet till en domstol i en annan medlemsstat om denna är bättre lämpad att pröva målet. I detta fall bör dock den andra domstol där talan har väckts inte tillåtas överföra målet till en tredje domstol.”

I skäl 17 i förordning nr 2201/2003 anges följande:

”Vid olovligt bortförande eller kvarhållande av ett barn bör barnet omedelbart återföras, och i det syftet bör Haagkonventionen av den 25 oktober 1980 fortsätta att tillämpas, med de kompletteringar som följer av bestämmelserna i denna förordning, särskilt artikel 11. Domstolarna i den medlemsstat dit barnet olovligt har förts eller där det kvarhålls bör kunna motsätta sig ett återförande i särskilda fall, om det finns vägande skäl. En sådan dom bör dock kunna ersättas med en senare dom av domstolen i den medlemsstat där barnet hade hemvist före det olovliga bortförandet eller kvarhållandet. Om den sistnämnda domen innebär att barnet skall återlämnas, bör återlämnandet verkställas utan att något särskilt förfarande för erkännande och verkställighet behöver anlitas i den medlemsstat där det bortförda barnet befinner sig.”

I artikel 15 i förordning nr 2201/2003 föreskrivs följande:

”Överföring till en domstol som är bättre lämpad att pröva målet

1. *I undantagsfall får de domstolar i en medlemsstat som är behöriga att pröva målet i sak, om de anser att en domstol i en annan medlemsstat, som barnet har en särskild anknytning till, är bättre lämpad att pröva målet eller en specifik del av målet och om det är till barnets bästa,*

a) *låta handläggningen av målet eller den aktuella delen av målet vila och ge parterna tillfälle att väcka talan vid domstolen i den andra medlemsstaten, i enlighet med punkt 4, eller*

b) *anmoda domstolen i den andra medlemsstaten att utöva sin behörighet i enlighet med punkt 5.*

2. *Punkt 1 skall tillämpas*

a) *på begäran av någon av parterna, eller*

b) *på initiativ av domstolen, eller*

c) *på begäran av en domstol i en annan medlemsstat till vilken barnet har en särskild anknytning, i enlighet med punkt 3.*

Överföring på initiativ av domstolen eller på begäran av en domstol i en annan medlemsstat får emellertid inte ske om det inte godtas av åtminstone en av parterna.

3. Barnet skall anses ha en särskild anknytning till en medlemsstat, enligt punkt 1, om

- a) barnet, efter det att talan väckts vid den domstol som avses i punkt 1, har fått hemvist i den medlemsstaten, eller
- b) barnet har haft hemvist i den medlemsstaten, eller
- c) barnet är medborgare i den medlemsstaten, eller
- d) någon av personerna med föräldraansvar har hemvist i den medlemsstaten, eller
- e) tvisten rör åtgärder till skydd för barnet i samband med förvaltning eller bevarande av eller förfogande över egendom som tillhör barnet och som finns i den medlemsstaten.

4. Den domstol i en medlemsstat som är behörig att pröva målet i sak skall föreskriva en tid inom vilken talan måste väckas vid domstol i den andra medlemsstaten enligt punkt 1.

Om talan inte har väckts inom denna tid skall den domstol vid vilken talan väckts fortsätta att utöva behörighet, i enlighet med artiklarna 8–14.

5. Domstolarna i den andra medlemsstaten får, om det på grund av särskilda omständigheter i målet är till barnets bästa, förklara sig behöriga inom sex veckor från det att talan väcks på grundval av punkt 1 a eller 1 b. I så fall skall den domstol där talan först har väckts förklara att den inte är behörig.

I annat fall skall den domstol där talan först har väckts fortsätta att utöva sin behörighet i enlighet med artiklarna 8–14.

6. Domstolarna skall samarbeta vid tillämpningen av denna artikel, antingen direkt eller via de centralmyndigheter som har utsetts i enlighet med artikel 53.”

EU-domstolen har hittills tolkat artikel 15 i förordning nr 2201/2003 så, att den utgör en särskild behörighetsbestämmelse i förhållande till den allmänna behörighetsregeln i artikel 8.1 i förordningen såtillvida som den utgör ett undantag och således ska tolkas restriktivt, och så, att målet endast i undantagsfall ska förvisas till en domstol som är bättre lämpad att pröva detta mål (se, bland annat, dom av den 10 juli 2019, C-530/18, punkt 24).

Frågan om förhållandet mellan bestämmelserna i artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 och i artikel 10 i samma förordning har EU-domstolen hittills inte besvarat. Bestämmelsen i artikel 10 i förordningen innebär i princip en starkare

ställning för domstolarna i den ursprungsmedlemsstat där barnet hade hemvist före bortförandet. Om bestämmelsen om *lex specialis* tillämpas förblir dessa domstolar med avvikelse från den allmänna regeln i artikel 8 i förordning nr 2201/2003 behöriga för alla mål som efter bortförandet inleds i samband med föräldraansvaret tills något av de fall som nämns i artikel 10 i samma förordning inträffar. Innan dess får inget mål om föräldraansvar inledas vare sig i en mottagande medlemsstat eller i ett tredjeland (C-403/09).

Frågan är nu huruvida behörigheten, i de fall där en medlemsstat, som anmodas att förklara sig behörig i enlighet med artikel 15.1 b i förordning nr 2201/2003, samtidigt är den stat där barnet under tiden har fått hemvist efter olovligt bortförande, kan överföras till denna medlemsstat.

I detta avseende kan det anses att den omständigheten att artiklarna 10 och 11 i förordning nr 2201/2003 innehåller ett komplext system med detaljerade regler för behandling av behörighetsfrågor som syftar till att säkerställa ursprungsmedlemsstatens behörighet och inte ge den som bortfört barnet någon fördel, utgör hinder för en sådan överföring, varför artikel 15 i förordningen inte är förenlig med detta koncept och artiklarna 10 och 11 i samma förordning ska ha företräde i egenskap av *leges speciales* i förhållande till artikel 15 i nämnda förordning.

Det kan å andra sidan anses att redan ordalydelsen i artikel 15 i förordning nr 2201/2003 tillåter en överföring av behörigheten också när domstolen i ursprungsmedlemsstaten enligt artiklarna 10–12 i förordningen är behörig och det därigenom ska säkerställas att det även i dessa fall finns en vis flexibilitet i utövandet av behörigheten, för att ta hänsyn till barnets bästa. För denna rättsuppfattning talar dessutom att det av behörighetsreglernas systematik följer att bestämmelsen om överföring av behörigheten enligt artikel 15 i förordningen fastställs först i slutet av avsnitt 2 i förordningen om behörighet och således kan tillämpas på alla behörighetsbestämmelser och inte enbart på den allmänna behörighetsregeln i artikel 8 i förordningen. En överföring av behörigheten enligt artikel 15 i förordningen skulle ju ha kunnat regleras i direkt anslutning till artikel 8 i förordningen.

Det finns ingen nationell rättspraxis beträffande förhållandet mellan artiklarna 10–12 och artikel 15 i förordning nr 2201/2003.

Den andra tolkningsfrågan:

Om den första frågan ska tolkas så, att behörigheten kan överföras även vid olovligt bortförande, är det tveksamt om en bedömning får göras endast utifrån de kriterier och villkor som hittills har angetts i EU-domstolens praxis, nämligen att

1. barnet har en anknytning till en annan medlemsstat,

2. den domstol som är behörig att döma i ett mål anser att en domstol i denna andra medlemsstat är mer lämpad att pröva målet, och

3. överföringen är till barnets bästa (EU-domstolens dom av den 10 juli 2019, C-530/18), eller om det dessutom ska göras en avvägning mellan andra omständigheter där Haagkonventionen säger att särskild hänsyn ska tas till den särskilda karaktären hos det olovliga bortförandet, och om svaret är jakande, vilka omständigheter detta skulle kunna vara. EU-domstolen har hittills inte heller besvarat denna fråga.

Appellationsdomstolen måste behandla samtliga frågor för att kunna fälla ett slutgiltigt avgörande beträffande yrkandet om överföring av behörigheten för förevarande mål om vårdnad till domstolarna i Republiken Slovakien. Beroende på om en överföring av behörigheten enligt artikel 15 i förordningen är tillåten också i de fall där den medlemsstat där de domstolar är belägna som anmodas att förklara sig behöriga också är den medlemsstat där barnet under tiden har fått hemvist efter olovligt bortförande, ska moderns yrkande bifallas och det överklagade beslutet fastställas – efter det att de gällande kriterierna för överföringen av behörigheten har omprövats. Om behörigheten emellertid inte får överföras ska det överklagade beslutet upphävas och moderns yrkande ogillas.

[utelämnas]

Korneuburg den 4 januari 2022

[utelämnas]